

Відгук

офіційного опонента – доктора наук з фізичного виховання і спорту,
професорки Сушко Руслани Олександрівни
на дисертаційну роботу **Лю Ян**
на тему **«Організаційно-методичні засади відбору баскетболістів
при комплектуванні національних збірних команд
до головних змагань року»**, представлену на здобуття ступеня
доктора філософії з галузі знань 01 – Освіта/Педагогіка,
за спеціальністю 017 – Фізична культура і спорт

1. Актуальність теми дослідження.

Системність запитів на удосконалення рівня підготовленості в спорті формує підґрунтя його функціонування. Дороговказом напрямків розвитку баскетболу залишається бажання відповідності сучасним тенденціям, потреба реалізації потенціалу спортсменів на міжнародній арені, задоволення амбіцій гравців та вболівальників.

Недостатність спеціальних знань формує перед науковцями розуміння необхідності пошуку відповідей на питання щодо складних процесів управління підготовкою професійних баскетболістів задля ефективної участі в матчах за національні збірні команди, що захищають імідж країни та посилюють її світове визнання.

Своєчасна підготовка талановитої молоді та формування конкурентоспроможних складів кадетських, юніорських, молодіжних та національних збірних команд з баскетболу потребують якісних умов до реалізації підходів у системі багаторічного удосконалення. Значущим чинником, що систематизує цілеспрямовану підготовку і стимулює здорову конкуренцію є справедливий і ефективний відбір при комплектуванні складів основних команд країни, які захищають честь держави на найвищому професійному рівні.

Об'єктивність, прозорість і точність процедур оцінювання прояву значущих показників рівня підготовленості баскетболістів, збалансований підхід до організації відбору і комплектування національних збірних команд у річному циклі кваліфікаційного відбору до головних змагань безапеляційно є важливим напрямом удосконалення роботи організаційно-управлінських ланок та систематизації комплексу інформативних критеріїв, які можуть бути використані тренерським штабом під час прийняття рішень щодо відбору гравців до головних команд країни, саме тому актуальною вбачаємо обрану дисертантом тему наукового дослідження.

Дисертаційне дослідження було виконано на кафедрі кіберспорту та інформаційних технологій Національного університету фізичного виховання і спорту України згідно з Планом науково-дослідної роботи НУФВСУ на 2021–2025 рр. за темою 2.2 «Удосконалення підготовки до головних змагань макроциклу збірних команд України у спортивних іграх» (№ держреєстрації 0121U108185).

2. Наукова новизна результатів дисертації.

Серед здобутих результатів представленого дисертаційного дослідження, на нашу думку, найбільшу цінність, теоретичне і практичне значення має наукова новизна роботи:

- вперше систематизовано і представлено організаційні умови підготовки та методичні аспекти формування складу національних збірних команд для участі в головних змаганнях року в сучасних умовах глобалізації та професіоналізації баскетболу;
- вперше представлено покроковий алгоритм організації етапного відбору баскетболістів до складу національних збірних команд та запропоновані його концептуальні принципи;
- вперше визначено інформативні критерії для відбору спортсменів високого класу до лав національних збірних команд в річному циклі підготовки та визначена їх пріоритетна значущість для відбору під час комплектування складів збірних в різних фазах ігрового сезону;
- вперше розроблено модельні кількісно-якісні характеристики, які відображають рівень підготовленості кандидатів для відбору в національну збірну;
- визначено факторну структуру техніко-тактичної підготовленості баскетболістів високого класу різного ігрового амплуа;
- визначено вплив віку баскетболістів на ефективність ведення ними змагальної діяльності та встановлені оптимальні вікові зони досягнення найвищих спортивних результатів в матчах національних збірних на престижних міжнародних змаганнях;
- розширено дані про специфічні особливості змагальної діяльності в баскетболі та необхідність врахування її кількісних параметрів протягом ігрового сезону;
- розширено дані щодо особливостей побудови етапу безпосередньої підготовки національних збірних команд до участі головних змаганнях року;
- доповнено знання з питань підготовки баскетболістів на різних етапах багаторічного вдосконалення, відбору та орієнтації, моделювання та прогнозування, контролю та оцінювання рівня підготовленості та ефективності змагальної діяльності.

3. Теоретичне і практичне значення результатів дисертації.

Актами впровадження доведена практична значущість організованого дослідження через впровадження запропонованого алгоритму організації відбору та інформативних критеріїв для відбору баскетболістів під час перманентного процесу комплектування національних збірних в річному циклі підготовки до участі в міжнародних змаганнях найвищого ґатунку.

На нашу думку, окремої уваги заслуговують сформульовані в дисертації висновки і пропозиції, котрі використано для впровадження в практику роботи Громадської спілки «Федерація баскетболу України»; в навчальний процес студентів кафедри історії та теорії олімпійського спорту Національного університету фізичного виховання і спорту України.

4. Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

Грунтовне ознайомлення з виконанням поставленого наукового завдання надало наявні підстави стверджувати, що автор дисертаційного дослідження продемонстрував ґрунтовний підхід до вивчення проблемних питань, пов'язаних з сучасними викликами та особливостями відбору баскетболістів при комплектуванні національних збірних команд до головних змагань року, що у сукупності з обраними адекватними методами дослідження довели його високий рівень оволодіння методологією наукової діяльності.

Наукові положення та висновки, що викладені у дисертації, достатньою мірою обґрунтовані, корелюють зі сформульованими метою та завданнями, відповідні об'єкту та предмету дослідження.

5. Апробація результатів дисертації. Повнота викладу основних результатів дисертації в наукових публікаціях.

Наукові результати дисертаційного дослідження апробовані та оприлюднені у заходах міжнародного рівнів та були представлені на XIV-XV Міжнародних конференціях «Молодь та олімпійський рух» (м. Київ, 2024-2025); III Міжнародній конференції «Сталий розвиток і спадщина у спорті: проблеми та перспективи» (м. Київ, 2024).

Основні результати дисертаційного дослідження висвітлено у 3 наукових працях, з яких 1 стаття у фаховому науковому виданні України за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт, 2 статті у періодичному науковому виданні США, проіндексованому у наукометричній базі даних Scopus (Q3); 2 публікації апробаційного характеру.

У публікаціях, що виконані у співавторстві, внесок здобувача полягає у постановці проблемних питань, формулюванні мети та завдань організованого дослідження, виборі методів, статистичному аналізі та інтерпретації отриманих даних, підготовці матеріалів до публікації.

6. Структура та зміст дисертації, її самостійність, завершеність, відповідність вимогам щодо оформлення і обсягу.

Дисертація виконана згідно вимог МОН України і складається з анотації двома мовами, вступу, змісту, переліку умовних скорочень, п'яти розділів, висновків (до розділів і загальних), списку використаних літературних джерел, що містить 196 найменування (з них 146 латиницею), 5 додатків. Загальний обсяг роботи становить 222 сторінки, оформлення основного тексту (172 сторінки), який представлено 13 таблицями та 36 рисунками.

У вступі здобувачем обґрунтовано вибір теми дисертаційного дослідження, сформульовано мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, що корелюють між собою, чітко сформульовано новизну отриманих результатів, представлено практичну значущість роботи та інші структурні компоненти відповідно вимогам.

У розділі 1 автором дисертаційного дослідження визначено проблеми відбору баскетболістів та представлено ґрунтовний аналіз комплектування

команд високої кваліфікації для участі в головних змаганнях року, надано якісну характеристику багаторічній системі відбору та спортивної орієнтації в баскетболі з урахуванням специфіки виду спорту, конкретизовано вагомі критерії відбору та спортивної орієнтації в системі багаторічної підготовки баскетболістів. Продуктивна систематизація, синтез та узагальнення вітчизняних та англомовних науково-методичних публікацій сприяли якісній інтерпретації фахових матеріалів щодо особливостей оцінювання ефективності змагальної діяльності баскетболістів високого класу під час відбору та комплектування національних збірних команд до головних змагань року та управління підготовкою національних збірних команд до участі в головних змаганнях річного циклу.

У розділі 2 охарактеризовано такі використані методи дослідження та аргументовано значущість їх вибору: загальнонаукові та соціологічні методи, педагогічне спостереження, педагогічне тестування, аналіз змагальної діяльності, психологічні, психофізіологічні, медико-біологічні та математико-статистичні методи. Автором пояснена специфіка їх застосування та надано інформацію про етапи організації проведеного дослідження. Кількісне та якісне представлення обраних методів дослідження дозволяє забезпечити досягнення мети та вирішення поставлених завдань. Змістове наповнення розділу налічує перелік, характеристику і аргументацію щодо застосування зазначених методів дослідження.

У розділі 3 здобувачем представлено актуальні та дієві підходи до організації багаторічного процесу підготовки та відбору баскетболістів при комплектуванні складів національних збірних команд до головних змагань річного циклу, показано структурні позиції та змістове наповнення ієрархічної системи підготовки віддаленого та найближчого резерву національних збірних команд з баскетболу. Надаючи конкретизовану характеристику періодизації річної підготовки баскетболістів високого класу, автор виокремлює та визначає її вплив на процес комплектування національних збірних команд до участі в міжнародних змаганнях. Окрім того, у третьому розділі представлено поетапний алгоритм організації відбору баскетболістів під час комплектування складів національних збірних команд для участі в головних змаганнях річного циклу підготовки та сучасні особливості управління підготовкою національних збірних до міжнародних змагань в сучасних умовах глобалізації та професіоналізації баскетболу.

У розділі 4 автором представлено практичні результати організованого дослідження, визначено та обґрунтовано критерії відбору баскетболістів при комплектуванні складів національних збірних команд до участі в головних змаганнях року. Змістове наповнення розділу логічно обґрунтовує та систематизує критерії відбору баскетболістів при комплектуванні складів національних збірних команд, визначає їх значущість для участі в різних змаганнях ігрового сезону. Також у розділі представлено результати оцінювання змагальної діяльності в процесі відбору баскетболістів до складу національних збірних команд та факторний аналіз техніко-тактичної діяльності гравців національних збірних команд з урахуванням ігрового

амплуа. Окремої уваги заслуговують представлені модельно-цільові параметри підготовленості баскетболістів національних збірних команд для участі в головних змаганнях ігрового сезону, а дослідження впливу віку баскетболістів на ефективність їх змагальної діяльності та відбір при комплектуванні національних збірних команд для участі в головних змаганнях сезону якісно доповнюють ґрунтовність структурованих таблиць та рисунків.

У розділі 5 дисертант виокремлює найважливіші результати дослідження стосовно визначених та систематизованих основних факторів, що впливають на процес підготовки національних збірних команд до головних змагань ігрового сезону, узагальнює етапний алгоритм організації відбору для комплектування національних збірних команд який включає три послідовно взаємопов'язані ланки попереднього перегляду, проміжного і основного відбору, актуалізує ключові принципи спортивного відбору під час комплектування національних збірних команд та визначені якісні критерії відбору. Автор дослідження зазначає про доповнення та розширення інформативного матеріалу з питань підготовки баскетболістів на різних етапах багаторічного вдосконалення, відбору та орієнтації, моделювання та оцінювання рівня підготовленості, щодо особливостей побудови етапу безпосередньої підготовки національних збірних команд до участі головних змагань року, специфічних особливостей змагальної діяльності в баскетболі та необхідності врахування її кількісних параметрів протягом ігрового сезону.

Узгодженість представлених висновків до розділів дисертаційного дослідження та загальні висновки роботи корелюють з метою та завданнями, узагальнюють основні результати, що отримано під час організації та проведення наукового дослідження.

7. Дотримання академічної доброчесності в дисертації та наукових публікаціях. Відсутність (наявність) академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації.

Аналіз тексту представленої дисертаційної роботи та ґрунтовне ознайомлення з науковими публікаціями здобувача надає підстави для висновку про дотримання дисертантом вимог академічної доброчесності у повному обсязі відповідно вимог.

8. Стиль та мова дисертації. У дисертаційній роботі автором дотримано вимог представлення матеріалів дослідження методичним стилем української літературної мови, грамотне текстове наповнення сформульовано лаконічно та дозволяє стверджувати про дотримання стилістичних вимог.

9. Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

Слід зазначити, що дисертаційна робота містить певні недоліки і дискусійні положення, які не впливають на її загальну високу оцінку та не знижують її високого наукового рівня:

1. На нашу думку, потребує уточнення необхідність представлення змісту підрозділу 1.4 Управління підготовкою національних збірних команд

до участі в головних змаганнях річного циклу, яке має опосередковане відношення до питань відбору баскетболістів при комплектуванні національних збірних команд до головних змагань року.

2. Висновки до розділу 1 містять інформацію по суті вірну, але не представлену у розділі 1 (наприклад, «Для підготовки гравця високого класу в баскетболі може знадобитися до п'ятнадцяти років цілеспрямованої роботи»).

3. Потребує уточнення доцільність педагогічного спостереження (стор.64-65) за зазначеними показниками: вербальними, невербальними, взаємовідносинами баскетболістів з тренером та між собою в контексті тематики відбору у національні збірні, де пріоритетним має бути рівень підготовленості спортсмена, а дані позиції можуть корегуватись тренером і психологом. Також, в контексті теми вбачаємо дискусійною потребу «педагогічного спостереження за поведінкою та особливостями змагальної діяльності провідних баскетболістів НБА та професійних клубів Європи...»

4. Підрозділ 3.1. містить низку авторських думок на основі ґрунтовних аналітичних досліджень, які демонструють потужне занурення і обізнаність у питаннях структури і змісту ієрархічної системи підготовки віддаленого та найближчого резерву національних збірних команд з баскетболу та механізму організації відбору та ротації гравців під час комплектування складів юнацьких та молодіжних національних збірних команд з баскетболу не тільки в Україні, а й інших державах, проте покликання на фахівців відсутні, а природа походження інформативних даних відтак нез'ясована.

5. Дискусійним вважаємо потребу організованого педагогічного тестування за двома тестами човниковий біг 3х40с (стор.65), і тест Yo-Yo (стор. 65 і табл.4.11 стор.166), що мають інформативне значення у визначенні рівня фізичної підготовленості запрошених у національну збірну гравців. Водночас вважаємо, що спостереження за кандидатами у збірну мають проводитись тренерським штабом протягом сезону і до прибуття спортсмена на навчально-тренувальні збори, як і зазначено автором в матеріалах представленого дослідження – «з перших днів навчально-тренувальних зборів рекомендується приділяти особливу увагу питанням тактичної підготовки команди». На нашу думку, головний тренер має мати уяву про стан здоров'я баскетболіста, рівень чемпіонату, в якому бере участь гравець, обсяги виконуваних ним змагальних навантажень через пріоритети тактики команди, час перебування на майданчику в матчах відповідного чемпіонату та ефективність, що визначають рішення стосовно потреби запрошення окремого гравця. Результати тесту човниковий біг 3х40с не представлено у 3-4 розділах.

6. Автором дослідження розроблялись модельні характеристики (стор.68, 124-126), проте метод моделювання окремо не представлений у другому розділі, а інтегрований у пояснення підрозділу 2.1.5 Аналіз змагальної діяльності.

7. У другому розділі представлено індекси «для виявлення ефективності змагальної діяльності, що застосовуються у європейських і американському чемпіонатах/лігах» (стор.68-69). Потребує уточнення необхідність застосування трьох індексів, якщо обрахунки велись самостійно.

8. Дискусійними вважаємо потребу представлення матеріалів дослідження стосовно історії ULEB (підрозділ 3.4 стор.100-101), щільності ігрових сезонів та формул розрахунку (підрозділ 4.3 стор.131-133), аналізу спортивних біографій видатних баскетболістів-зірок (підрозділ 4.5 стор.150-152). На нашу думку, проведені дослідження в цих напрямках є значущими, проте віддалені від теми відбору.

9. У організації досліджень (стор.76) зазначено, педагогічні тестування здійснювались під час централізованої підготовки чоловічих та жіночих національних збірних команд України з баскетболу різних вікових категорій, проте у матеріалах досліджень показники за гендером не виокремлено, що потребує пояснення.

10. У додатках відсутні питання проведеного анкетування із застосуванням методу експертних оцінок. Загальна кількість питань не зазначена у другому розділі.

11. Рекомендуємо надалі для аналізу літературних джерел не використовувати застарілі російськомовні публікації вітчизняних авторів, а користуватись напрацюваннями цих спеціалістів, що опубліковані державною мовою.

Представлені зауваження та недоліки в переважній більшості носять дискусійний характер та не впливають на загальне позитивне враження від змісту дисертаційної роботи.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Лю Ян на тему «Організаційно-методичні засади відбору баскетболістів при комплектуванні національних збірних команд до головних змагань року» є завершеним самостійним дослідженням, має наукову новизну, відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44, зі змінами), а її автор, Лю Ян, заслуговує присудження ступеня доктора філософії (PhD) з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт.

Офіційний опонент:

Доктор наук з фізичного виховання і спорту,
професор, професор кафедри фізичного виховання
і педагогіки спорту Київського столичного
університету імені Бориса Грінченка,
Заслужений майстер спорту з баскетболу

Руслана СУШКО